

Nikodem košček papirja iz mavhe in svinčnik, da si je nekoliko opazek zabilježil, — za kateri časnik in za kakošno korespondencijo, hočemo pozneje zvedeti, ker naš mršavi literarni junak na lestvi ni bil samo dramaturg, temuč tudi dramatik. Ko je bilježil, spet mu se stare misli nehotečemu posilijo, spet je že morebiti tretji stokrat — številka trojka je bila v njegovem življenji velicega pomena — ponovil trden sklep, zapisati se precej drugo jutro na vse zgodaj v čitalnico. Mislil si je: Kakor so v prvih kristijanskih časih katehumeni pred pragom cerkve stali in pripravljali se na vhod, tako se tu jaz skrivaj kot tat po lestvi potikam pred narodnim templjem; — kaj mi je tega treba? Ali je kaj tacega moje domoljubno srce zaslužilo? Kaj sem zakrivil?! To ni nič, korajža veljá! jutri se mora moje ime lesketati v knjigi čitalniških udov, magari če me iz vseh kancelij izpodijo! — Ker je bil naš Nikodem velik oboževalec Shakespeare-ovih monologov, pogovarjal se je sam s seboj na to domoljubno vižo precej dolgo časa. Sklep, počitalničiti se, stal je že tako trdno kot sv. Štefana turn na Dunaji, odločil je ta par goldinarčkov za vpisnino, ktere je ravno to popoldne zaslužil, ko je Ščurkovemu Jurju iz Kurje vasi napravil neko dolžno pismo. Pa pri tem velikanskem, že na tako trdnem temenu sezidanem sklepu, prikaže se pred očmi kakor duh v Hamletu, — blede lice njegovega starega mršavega bureau-chef-a, gospoda Tschertschuschnigga, čegar plešasto čelo je bilo v čudne pomenljive, čisto nič dvoumne gube zgrbančeno. Videl je Nikodem v svoji že skoraj preveč razpaljeni domišliji sive, na pol vodene oči svojega ostrega chef-a, ki so se v njegov novi domoljubni sklep tako hladno, zaničljivo in ob enem tako resno pretèč vpirale, kakor po pravljici oči amerikske kače klapotalke (*crotalus horridus*) v začarano ptico. Krmévžile so se blede, brezkrvne ustnice gospoda Tschertschuschnigga na nepopisno mrtvaško vižo, zdelo se je Nikodemu, da se njegovemu ušesu približavajo šepetaje preznane besede: *Meine Herren, ber sich in die Čitalnica oder paim Sokol einschreibt, den kann ich pai keinem Avancement vorschlôgen!* (= gospodje, kdor se v čitalnico ali pa k Sokolu zapiše, ta ne bode nikdar naprej prišel) — besede, ktere naš junak tolikrat v kanceliji tako verno na ušesa vleče, kakor brumen Mahomedanec besede iz korana, ktere mu fanatičen drviš razlaga v mošaji. Ko da bi veter pihnil, zdajci izgine kakor kafra ta tako trdni sklep zaradi pošastne prikazni mrtvaško bledega gosp. Tschertschuschnigga. Poprej tako navdušeno junaško srce našega Nikodema pade mu zdaj skozi hlače v štebale in že je lezlo proti podplatom; poprej že v duhu najpogumnejši čitalniški janičar, zdaj svojo žalostno osodo premišljuje, kako že petnajst let za 315 gold. na leto vsaki dan marljivo nekaj pôl papirja počečká; s kakošnim trudom je še to službico vjel; kolikokrat je zastonj vrgel mrežo v podobi prošenj (= pitšrift ali sóplik) v skaljeno vodo razpisanih služeb, pa je več nego eno celo leto zastonj lovil, in ko je enkrat nekaj vjel, ni se mu mreža trgala in čoln šibil, ampak bila je po nevedoma ostala na dnu nesrečne mreže mršava mrénica, to je 315 gold. na leto. — Od konca si je bil naš junak z gospodom Tschertschuschnigg-om velik prijatelj, bil je neizmerno točen: ko je osem na šenklovškem turnu bila, že je praskanje Nikodemovega peresa bureaukatičnemu srcu njegovega chefa bolje ustrezalo nego angeljsko brenkanje na nebeških arfah. Akoravno se je naš Nikodem prva leta tako tajno pečal z literarno pisarijo, kakor da bi bankovce delal, vendar je to oster nos g. Tschertschuschnigga kmalu zavohal in od te dôbe se je njijno prijateljstvo ohladilo. Vsaki dan so mu odslej gosp. chef po desetkrat v

pôlo pogledali, ali ne dela kakih pesem, dram, korespondencij tiste ure, ko je imel svoje uradne številke lepo postavljati v kompanije, batalijone, regimente, brigade in divizije. Od tedaj ga niso g. chef več „primo loco“ predložili za kako višo službo.

Premišljeval je na dalje: s kakimi orjaškimi koraki se mu že petdeseto leto bliža, kako je zaslužek pičel s pesmarijo in s časnikarskim dopisovanjem. Pozabil je čitalnice in Sokola; iz globočine domoljubnega srca se mu izvine hud izdihljaj in solze, ko tepke debele, oblivalo so blede Nikodemovo lice, ktere je ujemal in brisal z desnim rokavom svojega vojaškega plašča, kakor rajniki g. profesor M. Etelko.

V trenutji največega solznega dežja in najviharnejše izdihljajske nevihte zaigra muzika v dvorani eno Offenbachovih, vsemu svetu znanih poplek, katerih melodije prešinejo človeku vse živce in žile, kakor šampanjec, kader je pravi nepokvarjen „veuve Cliquot.“ Tudi najbrumnejšemu puščavniku prvih stoletij bi bili ti zapeljivi glasovi noge v skok dvigali. Po naključji se je postavila neka gospodičina Malka iz Poljan — ali pa „Málčaha“, kakor jo je Nikodem imenoval — pred okno, kjer je imel naš literat svojo „ložo.“ Nevedoma obrne svoje prekrasne oči, kakor dve modri solnci, proti Nikodemu. Bila mu je že zdavnaj vzor tihih, pohlevnih sanj; ali zdaj, ko jo zagleda v dragoceni vkusni obleki, mahoma pozabi čitalnice, glediške predstave, 315 gold. in gospoda Tschertschuschnigga po vrhu, ter vseh domoljubnih izdihljajev in solz. Kakor bi bil znorel, razpne obe roki proti njej, kot da bi jo hotel čez život objeti za ples.

Poglej si, dragi bralec, v letošnji pratiki sv. Frančiška P., ktereга god in praznik obhajamo 2. aprila, in dobil boš v neki primeri malo idejo o držanji našega Nikodema. Bil je v tem hipu neprecenljiv zgled našim cerkvenim podobarjem, ki delajo podobe za stranske altarje po božjih potih in znamenja po polji. Kakor bi bil celi sod reke Lete izpil, pozabi popolnoma svoj položaj; zdi se mu, da se v dvorani med drugimi plesalci vrtí s svojo Málčaho, in začne, kakor mlado žrebe z obema nogama poskakovati po lestvi. Ali lestva ni pozabila, da je lestva. Na enkrat: pok! pok! pod nogami! Stáreta in polomita se v sredini oba klina, na katerih je stal, ali zdaj prav za prav plesal. V tem hipu začne ranjena in do smrti razžaljena lestva opisovati čudne sinuse in cosinuse, tangente in cotangente. — Rsk! štrbonk! strašen ropot, — in ko bi mignil, ležal je naš nesrečni Nikodem s hrbtom na premočenih tléh in razžaljena lestva na njegovem trebuhu.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz doljnega Štajarskega. — „Beseda“, 15. dne t. m. obhajana na slavni spomin A. Krempljnu bila je sijajna, prava narodna svetkovina. Vendar tudi ni bila brez bridkosti. Čujmo, kar „Slov. Gosp.“ o tem pripoveduje: „Da se še lepše ovenča slovesnost, razpisano je bilo darilo 50 goldinarjev za najboljšo glediščino igro, ktera bi se o tej priliki igrala. Med drugimi spisana je bila prekrasna in ravno tej svetkovini primerjena igra „Samo“ prvi slovenski kralj, čije čin se godí v rečeni okolici; bila je nadarjena, natiskana, naučena, mnogo novcev se je porabilo za skladno narodno obleko. Prošnja je bila položena pri veleslavnem c. kr. namestništvu v Gradec, da rači blagovoljno dovoljenje podeliti za igranje, pa odpiskom od 6. kimovca se nam je dovoljenje odreklo ter nepovoljna mesta poznamljala. Poskusili smo pri visokem c. kr. ministerstvu potrkati, vendar tudi brez zelenega vspeha.

Veleslavno namestništvo še je naznanilo vzroke, podčrtavši, česar neče; visoko ministerstvo pa je naravnoč odreklo igranje ne navedši nikakošnih razlogov. Je li to ustavno ministerstvo? kako neki bi Angleži itd. podobne odpiske gledali? Ubogi Slovenec! tebi ni privoščeno gledati zgodovinske igre, ktera je zložena po spisih na svetlo danih v absolutistični dōbi, kakor so na pr. Valvazorjevi, Krempljnovi itd.; ne sme se tvoje oko radovati nad junaškimi in slavnimi deli tvojih davnih prededov, ter jih narodne obleke videti; ali bi menda pisatelj naj kvaril resnične zgodbe? itd. — Iskrenemu domoljubu, prečastitemu gosp. Bož. Rajču gré čast in hvala, da je bil duša tej prelepi svečanosti.

Iz Borovnice 17. sept. R. — Po viharni noči od 16. do 17. dne t. m., v kateri je neprenehoma bobnelo in tako deževalo, kot bi se bili oblaki trgali, se je zberalo zjutraj okoli cerkve in zvonika med velikim nalivom in gromenjem na stotine in stotine nam tolikanj zaželenih in všečnih lastovk za vkupni odhod v toplejše kraje, oznanovaje nam, da jesen je pred durmi. Nehoté se je zbujala v nas pri tem milem nazivu mična pesmica Oroženova o lastovki:

Mrzel veter tebe žene	Zdaj pa iz zvonika line
Drobna tičica od nas,	Zadnjo pesem žvrgoliš,
Ki iz lipice zelene	Ker čez hribe in doline
Si mi pela kratek čas.	Toplih krajev si želiš.

Popoldan okoli ene ure so jadrno odrinile čez hribe in doline proti jugu poslavivše se od nas za ledeni zimski čas. Srečno mili, veseli gosti; Bog vas varuj na vašem dolgem zračnem popotvanji in daj, da bi prihodnjo spomlad, kadar se povrnete, nas miroljubne, a tolikanj zatirane Slovence z večimi pravicami oblagodarjene pozdravljale. Od vseh tic, ki o ljubomili spomladi v naše kraje zahajajo in na jesen odhajajo, je, mislim, edina postovka (*Falco Tinnunculus*; *L.*) še tukaj, ktera od tukajšnjega velikanskega zidanega mosta, v katerem obilno gnjezdi, se ne more ločiti; a tudi ta se ne bo več dolgo kod nas mudila.

Iz Ljubljane. („*Zukunft*“ in slovenski državni poslanci.) Ko smo v zadnjih in predzadnjih „*Novicah*“ brali ukaze c. kr. pravosodnega ministerstva in c. kr. deželnega predsedništva kranjskega zastran rabe slovenskega jezika pri sodnih in politiških gosposkah na Kranjskem, radovali smo se, videči, da je vlada vsaj že enkrat resno in določno izrekla, da hoče narodno ravnopravnost djansko uresničiti, ter da je sama že naprej izpodbila vse tiste izgovore, s katerimi so prejšnje čase nasprotni in leni uradniki vpeljavo slovenskega jezika odbijali. Radovali smo se tem odločnim in odkritosrčnim vladinim naredbam, ker smo sodili, da je zdaj od nje strani vsaj za Kranjsko prestala vsaka zavora, ktera bi še zdrževala, da bi se ne zadovoljilo mnogoletnim željam slovenskih rodoljubov ter živi potrebi slovenskega ljudstva. — Pri nas, slovenskih strankah, in pri naših uradnikih je zdaj, da brez odloga zaposedemo podeljene pravice, ter da se jih pri vsaki priliki trdno in nepremakljivo držimo. Te pravice so skupna, narodna vlast, in čuvati jih moramo ne samo zavolj sebe, ampak tudi zavolj naroda. Od naših uradnikov pa tem bolj pričakujemo, da bodo dane ukaze zvesto izpolnovali, ker je to ne samo njih dolžnost proti vladi in narodu, ampak tudi njih lastna korist. Če slovensčina enkrat po pisarnicah obveljá, bode to tudi njim prav hodilo. Ne bodo se v njihove vrste več vrivali taki, ki ne znajo slovenskega jezika; a njim, ki ga bodo znali, odpre se gotova pot do više in najviše sodnije in do ministerstva. Pri nobeni teh stopinj potlej ne bodo mogli izhajati brez ljudi slovenskega jezika popolnoma zmožnih. Res da bo slovensko uradovanje od konca nekterim težavno; ali naj se ne bojé majh-

nega truda. S trdno voljo bo kmalu premagan, in potem bo rodil njim in narodu obilne obresti. Nekoliko so nam tedaj naši državni poslanci vendar le pribojevali, zato se nadjamo, da njihov trud tudi v prihodnje ne bo zastonj, in posebno, da ne bodo pred mirovali, dokler se tudi našim slovenskim bratom na Štajarskem, Koroškem in Primorskem ne dovolé tiste pravice, kakor nam Kranjcem.

Ali čudili smo se in to ne malo, kako se je zadnje dni proti omenjenim ukazom in našim državnim poslancem držal dunajski časnik „*Zukunft*.“ Že tega nismo mogli prav razumeti, zakaj „*Zukunft*“ tako trdovratno trdi, da ukazov ni; zakaj je še takrat, ko so bili ti že sodnijam v rokah, še z debelimi črkami razglašal, da je to vse laž. In nazadnje, ko že ni mogel več utajiti, da so ukazi resnični, je pa previjal, da niso od Hyeta, kteremu so naši državni poslanci spomenico podali, ampak da so še od Komersa, čeravno bi bil potem, da je Komers že junija meseca odstopil, a ukazi so datirani od septembra meseca, lahko zračunal, da od Komersa ne morejo biti. Nam se je vse to prav tako zdelo, kakor da bi nam „*Zukunft*“ ne privoščil, da bi zdaj kaj dobili, in ako bi že morali kaj dobiti, da naj bi se vsaj ne mislilo, da imamo kaj našim državnim poslancem zahvaliti. — Potlej smo izvedeli, da so poslanci v svoji, ministrom izročeni spomenici več in to za vse Slovence zahtevali, a ministerstvo da je le nekaj in to le za Kranjsko privolilo. In spet smo se morali čuditi, da je „*Zukunft*“ zavoljo tega naše poslance napadel, a ne ministerstva, čeravno je očitno, da so ukazi od ministerstva prišli, in da je le ono krivo, ako je manj privolilo nego so poslanci zahtevali. — Prav čudno je bilo tudi tisto, ko je „*Zukunft*“ sam pripovedoval, da je zavolj omenjene spomenice nek „velik in imeniten gospod“ naše poslance imenoval rovarje in sleparje. Tu bi bil vsak mislil, da se „*Zukunft*“ nad tega „imenitnega gospoda“ spravi, in da ga zavolj take predrznosti prav zdatno ozmerja. Ali „*Zukunft*“ je pustil imenitnega gospoda lepo pri miru, in je namesti njega spet le poslance namahal! In kaj mislite, ko smo te dni spet v „*Zukunftu*“ brali nesramno predstavko koroškega deželnega odbora proti spomenici naših poslancev, kako nas je grabilo od same jeze, da more kdo jasne in naravne človeške pravice tako brezobzirno z nogami teptati, in mislili smo si, čakajte, predrzneži! zdaj vam „*Zukunft*“ postreže, kakor ste zaslužili. A „*Zukunft*“? Nič jim ni storil koroškim odbornikom, ne žal besede ni nobenemu rekel, ampak padel je spet na slovenske državne poslance, in prav nemilo jih je zavolj te predstavitke premlatil. Še to jim je rekel, da ne sedé zavolj družega na Dunaji, ko zavoljo — dijet!! Najbolj čudno je bilo pa, ko je „*Zukunft*“ unidan prinesel ukaz c. k. deželnega predsedništva kranjskega. Našel je v njem, kar ni v njem, namreč da naj bi se izpolnoval le, kolikor se dá in more (nach Möglichkeit und Thunlichkeit). Tega pristavka v ukazu ni; ali „*Zukunft*“, da bi imel kaj grajati, on ga je vse eno našel, in planil je spet — mislite da na ukaz, ali deželno predsedništvo? — Bog ne daj, ampak spet le na državne naše poslance, in tudi zavolj tega ukaza so bili oni tepeni. Dunajski mestni zbor je unidan rekel, da vseh nesreč, ki so Avstrijo zadele, je konkordat kriv; „*Zukunft*“ menda bi rekel, ne, ampak slovenski državni poslanci; čudimo se po takem, da zavoljo ne navadno zgodnje slane, ki je letos posmodila polje, ne dolži naših državnih poslancev! *Difficile est satyram non scribere!*

— Ne kmalu je kaka novica tako osupnila naše mesto kakor ta, ki jo je vladna „*Laib. Zeitg.*“ prinesla

27. septembra rekoč: „Dr. Costa je danes županijstvo ljubljanskega mesta po višem ukazu za zdaj z rok dal noter do sklepa one razprave, ki se je pričela zaradi unidanjega nepokoja; vodstvo magistratno je izročeno gosp. Jan. Pajku, c. k. okrajnemu predstojniku, mestnemu odboru pa bode predsedoval župana-namestnik gosp. dr. Orel. — Ker, kakor se je že naprej videlo, c. kr. sodnija o oni sokolski dogodbi gospoda župana, ki je razdražene le miril in jih pomiril, da se ni kaj hujega pripetilo, ni v zatožbo djala, obžaluje velika večina meščanov prav srčno oni viši ukaz, kateri začasno ustavlja dr. Costi županovanje, in mu je to obžalovanje in pa upanje, da kmalu stopi na čelo mestu, razodela v adresi (pismu), ktero obsega nad 400 podpisov vsake stranke od najveljavnejših mestjanov, najvišjih stolnih duhovnov, mestnih fajmoštrov, mestnih odbornikov in odbornikov kupčijske zbornice, mestnih okrajnih predstojnikov, oskrbnikov ubozih in 250 hišnih gospodarjev. Mož, za katerim taka sijajna večina stoji s svojo udanostjo, pač lahko mirno čaka, kako se bo rešila stvar, ki je ne le v Ljubljani, ampak po vsej deželi visoko spoštovanemu županu prizadjala že marsikako bridko uro. Sicer pa moramo še to odkritosrčno reči, da nobeden, ki pozna občinsko postavo ljubljanskega mesta, ne razume tega, kako more to biti, da se opravilstvo vseh opravil magistratnih je izročilo cesarskemu komisarju, ker po jasnih besedah §. 58. se more njemu izročiti le od vlade magistratu prenešeno (übertragener), ne pa naravno (natürlicher) opravilstvo. Pa po §. 46. tudi to nikomur, ki mestno postavo pozna, ni jasno, kako se more županu začasno ustaviti županovanje, ker §. 46. natanko našteva, kdaj mestni odbornik ali župan pride ob svoje opravilstvo; v te odločbe pa naš župan nikakor ni prizadet. Res je sicer, da so se pri nas že marsikake reči zgodile, o katerih se prava uganjka ne vé; vendar za trdno mislimo, da se bode županova zadeva tako razjasnila, da ostane tudi v prihodnje mestu to, kar mu je dozdej bil — najsposobnejši mož za županijstvo ljubljansko. Danes gré sam na Dunaj.

— Včeraj se je na poklic ministerski gospod deželni glavar pl. Conrad podal na Dunaj. Nadjamo se, da se reši županova zadeva tako, kakor je pravo in kakor želi velika večina mesta ljubljanskega.

— Odbor kmetijske družbe je v nedeljo imel sejo, v kateri je določil, kaj pride v slovesni veliki zbor, ki bode 24. dne t. m. v spomin stoletnice družbine. Svetinjo, ki se naredi v ta spomin, je že izdelal slavni prof. Radnicki na Dunaji. Prihodnjič več o programu tega zbora, v kterega pride gotovo vsak ud, ki ima količkaj srca do napredka kmetijskega.

— Zbornica kupčijska in obrtnijska je 26. dne t. m. imela sejo; o važnejših njenih sklepih prihodnjič kaj več.

— Gosp. dr. Toman je prišel v saboto iz Dunaja za tri dni v Ljubljano, da je sklical odbor za železnico ljubljansko-belaško, kteremu je v seji v pondeljek predložil že izdelani glavni načrt te ceste, za katero se kaže veliko upanja, da ne ostane utopija. Odbor je nevtrudljivega gosp. doktorja pooblastil, da vse stori, kar je treba, da ta železnica kmalu stopi s papirja v življenje. — Gosp. dr. Toman bode v imenu državnih naših poslancev spisal v posebni knjižici odgovor koroškemu odboru, ki tako nesramno odbija ravnopravnost národno Slovincem. — Da bi slovenski poslanci stopili iz državnega zbora, je — saj za zdaj — še časnikarska goska.

— Po vojski smrdí! Te dni so bili francozki agenti tukaj, ki nameravajo 100.000 centov sená nakupiti.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Po obravnavah, ki so 7 tednov trpele, sta ogerski in dunajski odbor sklenila svoja dela in zapisnik podpisala 26. septembra. Od strani dunajskega odbora je nekterim odločbam nasprotoval le nekdanji denarstveni minister Plener (to je važno); od ogerske strani pa le Ghiczy-a ni bilo pri podpisu. Če tudi poslanci dunajskega državnega zbora v zapisniku sami pravijo, da so po tej meri naše (avstrijske) dežele preveč obložene, so vendar podpisali zapisnik in bodo državnemu zboru priporočali, da sprejme to breme. Sicer veljá nemški pregovor, da „pri denarnih rečéh prestane dobrovoljstvo“; al ta deputacija je pod klop vrgla ta pregovor. Po teh obravnavah prevzamejo Ogrri za skupne državne zadeve na 10 let le po 30 odstotkov, druge dežele pa 70, — od 146 milijonov, ki jih je treba za obresti državnega dolga, pa prevzamejo Ogrri za prihodnje leto izjemno 38 milijonov, za družih 10 let pa le 29 milijonov, — drugim deželam tedaj nakladajo skrb, naj spravijo skupaj ostalih 116 milijonov. Po takem je očitno, da pridejo še večí davki. Ako pa se pomisli, da že zdaj zaostajajo vse dežele v davkovskih plačilih, smemo pričakovati, da bode državni zbor resno prevdaril, kaj stori, ako se udá ogerskim zahtevam! Kjer številke tako glasno govoré, ni treba kritike. — Smešno bi bilo to, ako bi ne bilo nekako strahovito, kako se Košut in Deakova stranka ravsa in kavsata in tebi nič meni nič obešata na veliki zvon očitnosti djanja velikega izdajstva od 1848. in 1849. leta! — Garibaldi je res nameraval planiti čez Rim, pa pri Asinalungi ga je italijanska vlada vjela in 27. septembra tirala na svoj dom v Caprera (na Kozje.) Ko je počil glas po velikih mestih Italije, da so Garibaldi-a vjeli, je ljudstvo vstajalo na noge; zdaj se je spet povsod pomirilo, ko je slišalo da se Garibaldi-u nič hudega ne zgodi. Začasno bode tedaj miroval Garibaldi. — 30. septembra se je začel spet deželni zbor ogerski; glavna stvar njegovih obravnav bode finančna poravnava z Avstrijo. — Iz dunajskega državnega zbora pa se sliši, da nekteri nemški liberalci bodo pred vsem drugim zahtevali, da se odpravi konkordat. Potem, mislijo, bode Avstrija izveličana! — Ruska vlada ne dovoli vojakom dolzega odpusta (urlauba) in k večemu do 1. aprila prihodnjega leta. Pomenljivo je to znamenje.

Zitna cena

v Ljubljani 28. septembra 1867.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 80. — banaške 6 fl. 40. — turšice 3 fl. 70 — soršice 4 fl. 35. — rží 3 fl. 40. — ječmena 2 fl. 60. — prosa 2 fl. 60. — ajde 3 fl. 13. — ovsá 1 fl. 60. — Krompir 1 fl. 5.

Kursi na Dunaji 1. oktobra.

5% metaliki 55 fl. 40 kr. Ažijo srebra 122 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 65 fl. 25 kr. Cekini 5 fl. 95 kr.